

ת"פ 59203/07/17 - מדינת ישראל ע"י תביעות ירושלים נגד פלוני

בית משפט השלום בירושלים

ת"פ 59203-07-17 מדינת ישראל נ' פלוני (אחר/נוסף)

ת"פ 11119-08-18 מדינת ישראל נ' פלוני

פ"ל 1927-08-17 מדינת ישראל נ' פלוני (תעבורה)

פ"ל 66-11-18 מדינת ישראל נ' פלוני (תעבורה)

בפני	כבוד השופט דוד שאול גבאי ריכטר
המאשימה	מדינת ישראל ע"י תביעות ירושלים
נגד	
הנאשם	פלוני
	ע"י ב"כ עו"ד מיכאל עירוני

החלטה

השאלה הניצבת לפניי היא, מהו עונש אחר הראוי להטיל על הנאשם נוכח בקשת הממונה על עבודות השירות להורות על הפסקה שיפוטית של עבודות השירות מחמת מצבו הנפשי והגופני של הנאשם, בהתאם לסעיף 51(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (חוק העונשין)?

רקע

ביום 22.12.2019 גזרתי את דינו של הנאשם ל-7 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות, מאסרים מותנים, שלילה על-תנאי ושלילה בפועל מלקבל או מלהחזיק ברישיון נהיגה וכן קנס. כל זאת, לאחר שהנאשם הודה והורשע בביצוע עבירות במסגרת 4 תיקים שצירף - החמור שבהם תיק סמים, במסגרתו מכר לסוכן משטרתי שהיה חברו, כ-1.5 גרם קוקאין תמורת 1,200 ₪ וכן 20 סיגריות חשיש תמורת 2,000 ₪. כמו כן הורשע הנאשם בתיק של הפרת הוראה חוקית (הפרת תנאי השחרור) ובשני תיקי תעבורה שעיקרם נהיגה בשכרות (השפעת סמים). בגזר דיני פירטתי את נסיבותיו האישיות של הנאשם, וביחס לתיק הסמים קבעתי מתחם ענישה שבין 6 ל-15 חודשי מאסר. בסופו של יום, נוכח נסיבותיו האישיות של הנאשם והתהליך השיקומי שעבר, מצאתי למקמו בתחתית מכלול המתחמים, והטלתי עליו את העונש כאמור.

תחילת ריצוי עבודות השירות נקבעה ליום 23.2.2020. ואולם, כבר ביום 6.2.2020 הודיע הסניגור, כי הנאשם אושפז במחלקה פסיכיאטרית סגורה בעקבות כניסתו למצב פסיכוטי. התברר, כי אשפוזו נמשך בין ה-5.2.2020 ל-20.2.2020. עוד יצוין, כי גם ביום 1.3.2020 התאשפז הנאשם בחדר מיון פסיכיאטרי, על-רקע שימוש בחומרים משני תודעה, כשנטען שאיים על אמו בסכין במהלך ויכוח. נמצא כי הנאשם מגלה סימנים לאישיות אנטי-סוציאלית והוא בעל

הפרעת אישיות גבולית.

נוכח מצבו ואי התייבבותו לתחילת ריצוי העבודות, התייצב הנאשם לפני הוועדה הרפואית אצל הממונה ביום 9.3.2020, ונוכח ההחמרה הנפשית שחלה במצבו, הוגשה הבקשה שלפניי, להורות על הפסקה שיפוטית של ריצוי עבודות השירות, ולקבוע עונש אחר תחתיה.

הסניגור ביקש לקיים דיון בבקשה ובמסגרת הטיפול בבקשה, הוריתי על קבלת חוות דעת פסיכיאטרית עדכנית בעניינו של הנאשם. הפסיכיאטר המחוזי סקר בחוות דעתו, שהוגשה ביום 17.5.2020 את קורותיו של הנאשם, מהן עולה, כי במהלך שירותו הצבאי שהיה רצוף התנהגויות פורצות גבול (כמו גם שנותיו בתיכון), היה מעורב בתאונה שכתוצאה ממנה נפצע. בשל כך החל להשתמש בתרופות אופיאטיות, ושימוש זה הדרדר לשימוש לרעה בנרקוטיקה, קנאביס וממריצים. על רקע ההליך המשפטי שבפניי, השתלב הנאשם בטיפול במרכז לתחלואה כפולה (תחלואה נפשית לצד התמכרות לחומרים משני תודעה), כאשר בעקבות שני האשפוזים שתוארו לעיל, כשהיה במצב פסיכוטי עקב שימוש בסמים, אובחן כבעל קווי אישיות אנטי סוציאליים בולטים, ללא אבחנה למחלת נפש מג'ורית. הפסיכיאטר סבר, כי מצבו של הנאשם יציב כעת, הוא אחראי למעשיו וכשיר לעמוד לדיון. עוד נמצא כי כעת הנאשם אינו נזקק לטיפול פסיכיאטרי כוללני, אלא לטיפול אמבולטורי, תרופתי ולהמשך מעקב.

נוכח חוות הדעת הפסיכיאטרית, ביקשתי את ההתייחסות החוזרת של גורמי הרפואה אצל הממונה על עבודות השירות. בחוות דעת רפואית שהוגשה ביום 25.5.2020 נמצא, כי הנאשם עדיין אינו כשיר לעבודות שירות מבחינה נפשית וגופנית, בין היתר על-רקע חשש לאירוע של שבץ שעבר בחודש מרץ 2020.

בדיון שהתקיים לאחר מכן, עתרה המאשימה להטיל על הנאשם את העונש שהוטל עליו, לריצוי מאחורי סורג וברית, ואילו הסניגור ביקש שלא להחמיר עם הנאשם. הנאשם הופנה לשירות המבחן לעריכת תסקיר משלים, תוך שהוזהר, כי התלבטותי היא בין הטלת מאסר בפועל, שהוא עונש אפשרי וראוי בנסיבות העניין בשים לב לעבירות, לבין של"ץ, שהוא עונש קל יותר, אך יש בו התחשבות במצבו המורכב של הנאשם. אציין, כי במסגרת התלבטות זו נתתי דעתי לחומרת המעשים מחד (במיוחד בנוגע לעבירת הסמים בתיק העיקרי), לבין נסיבותיו האישיות הקשות של הנאשם מאידך, והעובדה שטרם תחילת ריצוי עבודות השירות, נכנס למצב פסיכוטי, עקב שימוש לרעה בסמים. ברקע כל אלה יודגש, כי הנאשם מחזיק בעבודה בערייה במחלקת הגינון, כאשר מקום עבודה זה, שימש לכל אורך ההליכים (שארכו מספר שנים), עוגן משמעותי, וכמעט יחיד בחייו של הנאשם. גם היום ממשיך הנאשם לעבוד בערייה, כשבדיון מיום 16.9.2020 סיפר הנאשם, שלמרות שהוא נוטל תרופות פסיכיאטריות רבות, הוא ממשיך בתפקוד, ומקום העבודה מתחשב בו. באותו דיון הודיעה המאשימה על פתיחת תיק נוסף.

לאחר הדיון שהתקיים בספטמבר 2020, ולאחר שהבהרתי לנאשם את שתי האפשרויות העומדות על הפרק - מאסר בפועל או של"ץ - שהן נגזרת של התנהלותו לפניי - הופנה הנאשם לשירות המבחן לקבלת תסקיר. בתסקיר שהוגש בתחילת חודש מרץ 2021 עדכן שירות המבחן, כי הנאשם שמר עמו על קשר, מסר בדיקות שתן נקיות משרידי סמים, שחזקו את ההתרשמות מדיווחיו של הנאשם כי חדל לצרוך סמים, וכי הוא שומר על יציבות, הגם שחדל ליטול את התרופות הפסיכיאטריות. הנאשם הביע רצון ונכונות לרצות עונש של של"ץ וכך גם המליץ שירות המבחן - של"ץ בהיקף

300 שעות.

בדין היום השלימו הצדדים את טיעוניהם. התובע הדגיש את "הדין העצמי" שעשה הנאשם כשלאורך כל תקופת המשפט לא נטל את התרופות בניגוד להמלצת רופאיו ולכן הטיל עליו את האחריות למצבו. סבר התובע, עו"ד ניר בינשטוק, כי על-פי עקרון ההלימה, יש מקום להטיל על הנאשם עונש של מאסר של ממש. הסניגור טען מנגד, כי יש לאמץ את המלצת שירות המבחן. הוא הדגיש את חשיבות העבודה כעוגן מרכזי בחייו של הנאשם וכמפלט האחרון לפני שגעון של ממש, כלשונו.

דין והכרעה

הסעיף הרלבנטי בחוק העונשין קובע כך:

51. (א) הרשיע בית משפט עובד שירות בתקופת עבודתו בשל עבירה אחרת, יחולו הוראות אלה:

...

(א1) השופט או המותב שגזר את הדין, ובהעדרו - שופט או מותב אחד באותו בית משפט, לפי העניין, רשאי, לאחר שנתן לנאשם אפשרות לטעון את טענותיו, לגזור על הנאשם עונש אחר אם התקיים אחד מאלה, ורשאי בית המשפט להורות כי עבודת השירות תופסק עד למתן החלטתו:

(1) הממונה הביא לפניו חוות דעת של רופא שירות בתי הסוהר, ולפיה עובד השירות איבד את כושר העבודה שלו ונקבעה לו אי-כשירות קבועה או ממושכת בשל פגיעה שאירעה לו לאחר שנגזר דינו;

...

(ב) ... על החלטת בית משפט לגזור עונש אחר לפי סעיף קטן (א1) יחולו הוראות חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, לעניין ערעור.

בהצעת החוק צוין, כי במקרה שבו מבקש הממונה מבית המשפט לשנות את גזר דינו ולהטיל עונש אחר חלף עבודות השירות בשל נסיבות רפואיות של הנאשם, "**ראוי לקבוע מנגנון אשר יאפשר שינוי גזר הדין בהתאם לנסיבות החדשות שנוצרו**". לפיכך, מוצע כי לאחר קבלת חוות דעת רפואית של רופא בית הסוהר, וקביעה של הממונה כי עובד השירות אינו יכול להמשיך בביצוע עבודות השירות, יהיה ניתן לפנות לבית המשפט כדי **שיבחן מחדש את גזר דינו**" (הצעות חוק הממשלה - 384, י"ד באייר התשס"ח, 19.5.2008, עמ' 587 - ההדגשות הוספו).

בע"פ 6040/18 פלוני נ' מ"י (מיום 2.10.2019) דן בית המשפט העליון בסיטואציה דומה וצוין, כי הסעיף הרלבנטי בחוק העונשין "**אינו מחייב את בית המשפט להורות בהכרח על המשך ריצוי העונש מאחורי סורג וברית. הסעיף מסמך את בית המשפט לגזור על הנאשם כל עונש אחר, ללא כל הגבלה לגבי סוג העונש...**" (שם, בפסקה 5). בת"פ (מחוזי חיפה) 47888-01-16 מ"י נ' אברז'יל (מיום 13.12.2017) נדונה סיטואציה דומה. שם דובר במי שהורשע בעבירת שוד לאחר שמיעת ראיות ונדון לעבודות שירות. נוכח הדרדרות במצבו הנפשי של הנאשם הגיש הממונה בקשה

לגזור מחדש את דינו של הנאשם, וגם שם תואר אדם שסובל מתחלואה כפולה - באותו מקרה סבל מסכיזופרניה כרונית ומהתמכרות לסמים ואלכוהול. גם שם חדל הנאשם ליטול תרופותיו. המאשימה עתרה להטיל על הנאשם עונש מאסר. כב' השופט סעב עמד בהחלטתו על הקושי להפלות לרעה נאשמים שבשל מוגבלות פיזית או נפשית, נמצאים לא כשירים לרצות מאסר בעבודות שירות, ועל-כן נותרת ברירה אחת לכאורה, לשלחם למאסר ממש. כב' השופט סעב עמד על הדין בנסיבות כגון נסיבותינו כאן כפי שאוזכר לעיל, וכן היפנה לאבחנה הערכית שציין כב' השופט רובינשטיין ברע"פ 1/90 אסרף נ' מ"י (מיום 17.3.2010), ולפיה **"במובן הערכי, אין מצבו של אדם עם מוגבלויות צריך להיות שונה לרעה מזה של כל אדם... בשל חובת הגינות שאינה טעונה בחוק, והיא מעוגנת בערכים אנושיים בסיסיים. הרי לא ייתכן כי אדם עם מוגבלות יאסר במקום שאחר לא יאסר"** (שם בפסקה ז'). לפיכך המיר כב' השופט סעב את העונש לרכיב נוסף של התחייבות ומאסר על-תנאי ממושך.

יישום בענייננו

הנה כי כן, סמכותו של בית המשפט לפעול מכוח הסעיף הרלבנטי בחוק העונשין היא רחבה, ולכן המונח עונש אחר, טומן בחובו את האפשרות לבחון מחדש את עניינו של הנאשם נוכח הנסיבות החדשות.

לאחר ששקלתי בדבר, אני חוזר על מכלול שיקולי הענישה עליהם עמדתי בגזר דין, חוזר על קביעותי ביחס למתחמי הענישה הראויים, וקובע כי בנסיבות שנוצרו, יש ללכת צעד נוסף לקראת הנאשם, ולסטות ממתחמי הענישה משיקולים של צדק והגינות ובשל נסיבות חריגות, כפי שעמד על כך בית המשפט העליון בע"פ 4456/14 קלנר ואח' נ' מ"י (מיום 29.12.2015, **עניין לופוליאנסקי** - ר' סעיפים 218-212 לפסק דינו של כב' השופט פוגלמן). נקבע אמנם, כי מדובר בחריג שבחריגים, ואולם אני סבור כי יש לאמץ גישה זו כאן לנוכח הטעמים הבאים:

א. טעמים שבנסיבות ביצוע העבירות עצמן - כאמור, עבירת הסמים שהיא החמורה ביותר במדרג העבירות עליהן עמדתי, בוצעה אל מול אדם שלנאשם היו יחסי חברות קודמים עמו והוא סוכן משטרה; מדובר בעבירה אחת בכמות קטנה יחסית של קוקאין; להפרת תנאי השחרור לא נלוותה עבירה נוספת; אשר לעבירות התעבורה - נדמה כי הן קשורות קשר הדוק עם בעיותי הנפשיות וההתמכרותיות של הנאשם;

ב. מצבו הנפשי של הנאשם - כפי שעמדתי על כך בהרחבה בגזר הדין, רק בשל התערבות שירות המבחן במסגרת הליך זה ורק הודות להמלצתו, אובחן הנאשם כבעל קשיים נפשיים משמעותיים והחל לראשונה להשתלב בטיפול בתחלואה כפולה. מידת שיתוף הפעולה שלו עם שירות המבחן נבעה מקושי נפשי - התמכרותי זה, ובמאמצים, בסופו של יום, הצליח הנאשם לשכנעני להגיע לתוצאה המקילה אליה הגעתי;

ג. אשפוזו הפסיכיאטרי טרם תחילת ריצוי עונשו, הוא נגזרת של הפרעת האישיות וההתמכרות מהן הוא סובל, כך שהטלת האחריות המלאה על הנאשם למצבו זה, היא בעייתית ומורכבת. בסיטואציות כאלו תמיד ניתן לשאול מה קדם למה, הביצה או התרנגולת. אך במצבים של תחלואה כפולה, ישנה השפעת גומלין של התחלואה הנפשית על בעיית ההתמכרות ולהיפך. שתיהן מזינות זו את זו. כך או כך, מחוות הדעת הפסיכיאטרית העדכנית מיום 15.7.2020 עולה, כי אשפוזו של הנאשם במחלקה פסיכיאטרית סגורה במהלך חודש פברואר 2020 היה האשפוז הראשון בחייו,

והיה ממושך מאוד (שלושה שבועות). בשל חומרת מצבו, שב והתאשפז במיון פסיכיאטרי ליום נוסף בתחילת חודש מרץ 2020. בהמשך אף היה חשש, כי חווה שבץ מוחי (כעולה מחוות דעת הממונה). לפיכך, ניתן לראות התדרדרות ברורה במצבו של הנאשם בתקופה שקדמה לתחילת ריצוי עבודות שירות. התדרדרות זו, היא תוצאה של התחלואה הכפולה ממנה הוא סובל. יש להזכיר, כי מדובר באדם צעיר באמצע שנות העשרים לחייו בלבד;

ד. מהתסקיר שהוגש בחודש מרץ 2021 עולה, כי הנאשם התייצב בהתנהלותו, והגם שחדל ליטול טיפול תרופתי פסיכיאטרי, הוא מוכיח באותות ובמופתים לשירות המבחן, כי הוא שומר על ניקיון מסמים לאורך תקופה, וזאת נוכח ממצאי בדיקות השתן השליליים. זאת לצד חזרה לעבודה ותפקוד במסגרת שמעניקה לו יציבות, משמעות ותקווה להמשך. לדברי הנאשם עצמו, המסגרת מכילה אותו, מתחשבת בו, ומודעת למצבו, ועל-כן הוא סבור כי יוכל לעמוד בהטלת של"ץ שיוטל עליו. בהקשר זה אציין ואדגיש, כי מקור פרנסתו של הנאשם בעיריית ירושלים, שימש לכל אורך ההליך הפלילי עוגן משמעותי ליציבות בחייו. כך למשל, יכולתי לשחררו לעבודה, והוא לא נתפס מבצע עבירות אגב עבודתו, וגם אין קשר בין מכלול העבירות לבין עבודתו. והנה גם כעת, כעבור מספר שנים, הנאשם הוכיח כי הוא מתמיד בעבודתו וזו מקנה לו ערך עצמי, תחושת תכלית ויציבות. נדמה, כי זהו המשתנה הקבוע היחיד בחייו לאורך השנים האחרונות.

מכל הטעמים עליהם עמדתי, סברתי כי שליחתו למאסר מאחורי סורג ובריא תהווה ענישה בלתי מדתית בנסיבות העניין, ותוצאתה תהא הרסנית עבורו, במצבו השברירי הנוכחי. לטעמי, המרת העונש בשל"ץ נרחב מזה המומלץ, בהטלת קנס נוסף ובהטלת צו מבחן ארוך, יספקו את האינטרס הציבורי של הרתעה והבטחה (עד כמה שהדבר ניתן) כי הנאשם לא יסטה מן התלם.

לפיכך, קובע, כי במקום עונש המאסר לריצוי בעבודות שירות, ובנוסף לעונשים שהוטלו על הנאשם בגזר הדין מיום 22.12.2019, יוטל על הנאשם העונש האחר הבא:

א. 600 שעות של"ץ בפיקוח שירות המבחן על-פי תוכנית שיכין ויגיש לבית המשפט עד ליום 18.4.2021.

ב. קנס נוסף בסך 5,000 ₪ או 20 ימי מאסר תמורתו אם לא ישולם. הקנס ישולם ב-10 תשלומים שווים ורצופים החל מיום 2.5.2021 ובכל ראשון לחודש רציף ועוקב. לא ישולם תשלום יועמד הקנס לפירעון מיידי;

ג. מבחן למשך 18 חודשים מהיום.

מובהר כי השל"ץ לא יחל לפני תום 45 ימים מהיום.

הנאשם הוזהר כי אם לא יקיים את צו השל"ץ ואת צו המבחן על-פי דרישות שירות המבחן, השירות עלול לבקש להפקיע את הצווים ולבקש להטיל במקומם כל עונש אחר, לרבות מאסר.

יש לשלוח לממונה על עבודות השירות ולשירות המבחן.

זכות ערעור לפי סעיף 51(ב) סיפא לחוק.

ניתנה היום, כ"ד אדר תשפ"א, 08 מרץ 2021, במעמד
הצדדים.